

Призив за спиране на изтичането на мед и отпадъци от медни сплави – стратегическа суровина за устойчива и жизнеспособна Европа

Настоящият документ отразява позицията на подписалите го предприятия и организации (вижте приложението)

Издадено на: 10.11.25 г.

1. Рециклирането на мед помага за намаляване на емисиите на парникови газове и допринася за задоволяване на нарастващото търсене на мед

Медта представлява ключов материал за постигането на климатично неутрална, дигитализирана и устойчива европейска икономика. Тя е призната за стратегическа суровина, която подпомага електрификацията, енергийната ефективност и използването на възобновяеми източници, като намира широко приложение във повечето технологии за декарбонизация. С оглед на процесите на декарбонизация и цифровизация на света, ще бъде необходимо увеличено количество мед за подобряване на жизнения стандарт. Очаква се търсенето на мед в Европейския съюз да нарасне с 35%¹, а глобално – да се удвои до 2050 г.².

За разлика от много други материали, медта може да се рециклира неограничено, без да губи своите вътрешни свойства, което я прави идеален компонент на кръговата система. Тази присъща възможност за рециклиране гарантира, че медта остава ценен ресурс през целия си жизнен цикъл, като намалява отпадъците и допринася за устойчиво управление на ресурсите.

Около половината от медта, използвана в Европейския съюз днес, произхожда от рециклиране³. Необходимо е да се положат усилия за увеличаване на този дял, тъй като рециклирането на мед помага за намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) от производството и повишава ефективността на използване на ресурсите. Освен намаляването на емисиите на парникови газове, използването на отпадъци от мед подпомага намаляването на разходите за суровини за вторичните преработватели и полуфабрикатните предприятия. Освен самата мед, рециклирането предоставя възможност за извличане на други ценни метали от сложни потоци, като електронни отпадъци. **Въпреки това, няма да е възможно да се задоволи нарастващото търсене на мед единствено чрез рециклиране, главно поради дългия период на употреба на медта (средно 25–30 години). За да се посрещне прогнозираното търсене на мед, трябва да се увеличат както добивът, така и рециклирането.**

Относно рамковото споразумение ЕС-САЩ за взаимна, справедлива и балансирана търговия, призоваваме Европейската комисия да се позове на документа си от 29 юли („Обяснение на търговската сделка ЕС-САЩ“), като подчертае, че двете страни са ангажирани да обединят усилията си „за защита на секторите на стоманата, алуминия и медта от несправедлива и нарушаваща конкуренция“. Приветстваме ангажимента на Европейската комисия да третира медта на равна основа със стоманата и алуминия. По време на следващите етапи на преговорите, преди финализирането на правния текст на споразумението, призоваваме ЕС и САЩ да останат напълно ангажирани към „сътрудничеството за защитата на съответните вътрешни пазари от свръхкапацитет, като същевременно гарантират сигурни вериги за доставки помежду си, включително чрез решения с тарифни квоти“, тъй като медта, заедно със стоманата и алуминия, е от ключово значение както за двете икономики, така и за веригите на стойността.

В тази статия се фокусираме върху скрапа с най - висока чистота, включени в код HS 7404, скрап от мед с най-висока чистота и медни сплави, като и двата вида се използват или за производството на катоди и за топлинно управление във фурните от преработвателни предприятия, и/или като директно топене от предприятия за полуфабрикати.

¹ Метали за чиста енергия, KULeuven, 2022 https://eurometaux.eu/media/jm_xf2qm0/metals-for-clean-energy.pdf

² Модел на търсенето на мед на MineSpans за третото тримесечие на 2021 г.

³ <https://copperindustry.eu2030.eu/wp-content/uploads/2025/01/2025-01-20-ICA-Europe-EU-Clean-Industrial-Deal-Position.pdf>

2. Рециклирането на мед укрепва европейските вериги за доставки

Европа трябва да избягва опасните зависимости от критични суровини. Всяка суровина, която спестим – първична и/или вторична – ни прави по-конкурентоспособни и по-устойчиви. Европейските потребители на меден скрап (производители и рафинерии) трябва да имат първи и приоритетен достъп до суровините от европейските градски мини.

3. Вторичните рафинерии и полуфабрикатите на мед се стремят да увеличат използването на скрап, за да подобрят конкурентоспособността и да помогнат за постигането на климатичните цели.

В момента около 2/3 от преработената мед, произведена в ЕС, идва от първични източници (концентрати), а 1/3 – от вторични (отпадъци)⁴. За полуфабрикатните продукти около 3/4 идва от първични източници (катоди), а 1/4 – от вторични (директно топене на скрап)⁵.

В ЕС медният скрап се преработва по два основни начина: **рафинирано вторично производство и директно топене.**

При **вторичната рафинираща технология** старата мед след потребление преминава през огнева рафинация или се превръща в аноди, които след това се рафинират електролитно до мед от катоден клас. Около 70 % от отпадъците, обработвани днес от вторичните пещи, се извличат от продукти в края на жизнения им цикъл⁶. Отпадъците се използват и в първичната преработвателна фаза, където пещите обикновено добавят 10–30 % отпадъци, за да абсорбират топлината от екзотермичната реакция. Когато висококачествени отпадъци не са налични, те трябва да бъдат заменени с прясно изляти аноди, което повишава разходите за суровини и намалява икономическата ефективност.

При **директното топене**, скрап с достатъчно високо качество може да се подава директно в пещите за производство на полуфабрикати от мед, като телени пръти, листове, тръби, пръти и греди. За разлика от по-нискокачествените вторични материали, отпадъците за повторно топене не изискват предварително обширно почистване или рафиниране, което ги прави идеални за директно топене без допълнително рафиниране⁷. **Полуфабрикатните предприятия** във всички региони се стремят да разширят използването както на преди-, така и на следпотребителски скрап, за да посрещнат нарастващото търсене, да намалят емисиите си по Обхват 3 (въглеродният отпечатък, вграден в закупените материали) и да намалят зависимостта си от рафинирана мед.

В момента **разходите за производство на мед в ЕС са сред най-високите в света** в сравнение с други региони, където се произвежда мед, главно поради по-високите енергийни и регулаторни разходи. Медта е глобално търгувана стока и цената ѝ се определя на световните пазари, което означава, че европейските рафинерии и полуфабрикатни предприятия не могат да прехвърлят по-високите разходи за енергия, въглерод или регулации върху потребителите. Това ограничава конкурентоспособността на европейските производители спрямо останалата част от света. В същото време, медните рафинерии се сблъскват с нарастващи предизвикателства за конкурентоспособност поради ограничените доставки на медни концентрати и разрастващия се производствен капацитет на Китай. Таксите за обработка и рафиниране (TC/RC), които рафинериите получават за преработка на концентрати в рафинирана мед, са спаднали до исторически минимални нива. Това представлява проблем за европейските рафинерии, които внасят 48 % от доставките на концентрати.

Увеличаването на използването на скрап е ключово не само за намаляване на разходите и запазване на конкурентоспособността на глобалния пазар, но и за намаляване на **въглеродния отпечатък от производството на мед** и подпомагане на рафинериите и полуфабрикатните предприятия да постигнат специфичните си цели за декарбонизация. **Това има и положително въздействие върху Обхват 3 на индустриалната верига на стойността.**

Директното топене на скрап с висока чистота всъщност консумира с 80–90 % по-малко енергия в сравнение с първичното производство⁸, като пряко намалява емисиите на CO₂ на място (Обхват 1) и емисиите, свързани с електроенергията от закупена енергия (Обхват 2), както за рафинериите, така и за полуфабрикатните предприятия. Освен това, използването на скрап от мед може значително да намали емисиите по Обхват 3 на рафинериите, като се има предвид, че процесите на добив и концентрация съставляват около 60 % от общите емисии на парникови газове при производството на мед от катоден клас.

⁴ ICSG Statistics Yearbook за 2024 г. <https://icsg.org/publications-list/>

⁵ Международен комитет по културно сътрудничество (IWCC)

⁶ ICSG Statistics Yearbook за 2024 г. <https://icsg.org/publications-list/>

⁷ ICSG Statistics Yearbook за 2024 г. <https://icsg.org/publications-list/>

⁸ Рециклиране на мед (Международна асоциация за мед, 2017 г.):

<https://internationalcopper.org/wp-content/uploads/2017/12/ica-copper-recycling-201712-A4-HR.pdf>

4. Пазарът на ЕС е с недостиг на скрап и се очаква това да се влоши.

Наличността на скрап в ЕС е намаляла сериозно поради нарастващото търсене и увеличаващия се нетен износ на скрап. Освен това, компаниите за полуфабрикати в ЕС инвестират в увеличаване на производството, което допълнително ще разшири разликата между по-високите им нужди от меден скрап и по-ниската му наличност.

Тези тенденции са посочени по-долу в Таблица 1:

- Увеличение на търсенето на рафинирана мед (+35% между 2023 и 2050 г.⁹).
- **Износът на скрап (код HS 7404)** от ЕС нараства драстично (+31% между 2022 и 2025 г.), особено към Китай, и се очаква да се увеличи допълнително.
- **Вносът на скрап в ЕС** рязко намаля (-23% между 2022 и 2025 г.). Очаква се **вносът на скрап от САЩ** (110 kt през 2023 г.) да намалее или да спре поради развитието на вторичните топилни предприятия в САЩ, обявяването на американските тарифи върху медта и очакваните мерки за контрол на износа на скрап от САЩ.
- **Търговският профил на ЕС с меден скрап** се промени от нетен вносител (52 kt през 2022 г.) към нетен износител (203 kt през 2024 г.). Тъй като световните производители на полуфабрикати все повече се конкурират за висококачествен скрап, вносът вероятно ще продължи да намалява, а износът да се увеличава.
- **Допълнителни мощности на производителите в ЕС**, специализирани в производството на скрап, и допълнителни мощности за вторично рафиниране, ще влязат в експлоатация, като се очаква рафинериите да увеличат стратегическия си фокус върху скрапа. Това ще задълбочи дефицита на скрап в ЕС още повече.

Таблица 1. Ключови данни и прогнози за рафинирана мед и скрап в ЕС за периода 2022–2027 г., обхващащи търсенето на рафинирана мед, търговските баланси за скрап и планираното добавяне на капацитет за полуфабрикати. Моля, обърнете внимание, че данните на IWCC не могат да изключват в момента Обединеното кралство поради антитръстови причини.

в kt Cu	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Коментар
Търсене на рафинирана мед (ЕС+Великобритания) (1)	3051	3031	3059	3090	3120	3152	Данни на IWCC за периода 2022-2024 г. (вкл. Обединеното кралство за антитръстови причини)
Търсене на рафинирана мед (ЕС+Великобритания) (1) (%)		-0,66%	+0,92%	+1%	+1%	+1%	1% CAGR прогноза (25-27) въз основа на Проучване на KULeuven
Внос на меден скрап (kt) (2)	542	452	407	419			Вероятен е по-нататъшен спад през 2026-27 г.
от които от САЩ (kt) (2)	128	98	81				Вероятен е по-нататъшен спад през 2026-27 г.
Износ на меден скрап (kt) (2)	490	531	610	640			Вероятно е по-нататъшно увеличение през 2026-27 г.
от които за Китай (kt) (2)	198	230	259	315			Вероятно е по-нататъшно увеличение през 2026-27 г.
Търговски баланс на меден скрап (Kt)	52	-79	-203	-221	> -221	> -221	Внос - Износ
Допълнителен капацитет за скрап планирано (kt)					130	270	Оценка, базирана на публично достъпна информация
Недостиг на меден скрап (kt)	0	-79	-203	-221	> -350	> -400	спрямо базовата стойност от 2022 г. (3)

(1) източник: IWCC (Великобритания е включена по антитръстови причини)

(2) източник: данни за търговията, ICSG. За 2025 г.: данни за първото тримесечие, умножени по 4

(3) изчисление: недостиг = внос - износ - нови мощности

⁹ Метали за чиста енергия, KULeuven, 2022

Очаква се европейските полуфабрикатни предприятия и вторичните рафинерии да постигнат нетно увеличение от поне 400 хил. т в капацитета за преработка на скрап от мед между 2026 и 2030 г. Въпреки че тази цифра представлява агрегирани прогнози на индустрията, подробна информация за конкретни инициативи на компании е предоставена конфиденциално на Европейската комисия.

5. Трябва да се предприемат мерки за подобряване на наличността на меден скрап в ЕС, за да се осигури конкурентна и кръгова верига за създаване на стойност в областта на медта.

Голямата разлика между действителното потребление на скрап днес и по-високото потенциално потребление подчертава спешната необходимост от целенасочени мерки за гарантиране на устойчивото развитие на медодобивната промишленост в ЕС за вторично рафиниране и полуфабрикация. Надеждните доставки на скрап са от решаващо значение за ролята на медодобивната промишленост в нисковъглеродната кръгова икономика. И все пак ЕС е изправен пред нарастващ недостиг, който заплашва неговата стратегическа автономност, индустриална конкурентоспособност и климатични цели. Ключов двигател е продължаващият износ на висококачествен скрап, който в противен случай би могъл да бъде рециклиран на вътрешния пазар.

Въпреки че по-широките реформи съгласно Закона за кръговата икономика могат да стимулират събирането, да подобрят проектирането на продуктите за разглобяване и да улеснят транспорта, **е необходима спешна европейска намеса, за да се справи конкретно с изтичането на скрап.** Следните мерки следва да бъдат разгледани:

5.1 Ограничение на износа: Временно и целенасочено ограничение на износа на меден скрап с висока чистота би увеличило незабавно наличността на вътрешни суровини. Чрез предотвратяване на изтичането на ключови видове скрап (меден скрап преди и след потребление), топилните предприятия и производителите в ЕС биха могли да осигурят по-големи и по-надеждни доставки. Европа може да се насочи към подхода на Китай съгласно GB/T 38471-2019 (в сила от 1 юли 2020 г.). Няма реципрочност в търговията със скрап с Китай. Докато вносет на скрап е разрешен само като „суровина“, износът на скрап е забранен.

За да се предотвратят конкурентни дисбаланси, ЕС следва да приеме реципрочните мерки, очертани в доклада „Драги“¹⁰ чрез ограничаване на износа на отпадъци от критични суровини (като например меден скрап с висока чистота) към всяка трета държава, която е наложила свои собствени ограничения за износ на критични суровини.

5.2 Износно мито: Прилагането на градуирано износно мито върху износа на скрап от мед, особено към страни с по-ниски екологични и/или стандарти за устойчивост, ще създаде финансов стимул за ограничаване на изнасянето на материала в чужбина, като същевременно генерира приходи, които могат да бъдат реинвестирани в инфраструктура за висококачествено рециклиране и програми за събиране. Умереното мито ще постигне баланс между ограничаване на износа и избягване на увеличаване на незаконната дейност.

5.3 Премахване на критериите за край на отпадъка за мед: Критериите за край на отпадъка (EoW) съгласно Рамковата директива за отпадъците имат за цел да определят кога даден материал вече не се счита за отпадък, да насърчат ресурсната ефективност, да подкрепят кръговата икономика и да предоставят правна сигурност на предприятията в ЕС. На практика обаче прилагането е неравномерно в целия ЕС и е уязвимо за злоупотреби.

Още по-тревожно е, че някои оператори злоупотребяват с правилата за края на отпадъка, за да заобиколят строгия контрол върху отпадъците. В много държави членки медният скрап може да бъде самообявен като „вече не отпадък“ без предварително одобрение, което позволява материал, който би трябвало да остане под режима за отпадъци, да излезе от ЕС, напълно заобикаляйки Регламента за превоз на отпадъци и неговите клаузи за опазване на околната среда. Тази вратичка отклонява ценни вторични суровини от висококачественото вътрешно рециклиране и подкопава способността на ЕС за устойчиво управление на ресурсите.

¹⁰ Бъдещето на европейската конкурентоспособност, Доклад от Марио Драги (Mario Draghi), септември 2024 г., Част Б, Раздел 1, Глава 2, Приоритетно действие 8, последен пункт стр. 64

https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059

За да се премахне тази вратичка, ЕС следва да отмени критериите за край на отпадъка (EoW) за скрап от мед. Отмяната на критериите за край на отпадъка ще гарантира, че целият възстановен мед остава подложен на строги контролни мерки за превоз на отпадъци и проверка на качеството, като всеки тон се насочва към вътрешни потоци за рециклиране и се утвърждават както екологичните амбиции на ЕС, така и целостта на неговите цели за кръгова икономика.

Не разглеждаме мерките като варианти „или/или“, а също така виждаме комбинациите от мерки като ефективен инструмент за ограничаване на износа на меден скрап и скрап от медни сплави. Настоятелно подкрепяме премахването или затягането на критериите за край на отпадъка (EoW) в комбинация с износно мито.

Като се вземе предвид политическото решение, изразено в съвместното изявление, че „ЕС и САЩ се ангажират да засилят сътрудничеството и действията, свързани с налагането на ограничения за износ на критични минерали и други подобни ресурси от трети страни“, очакваме съответните мерки да бъдат предприети от властите и с незабавно действие.

Анекс

Този документ е подписан и подкрепен от следните предприятия и организации, които са потребители на меден скрап и скрап от медни сплави в ЕС:

(по азбучен ред)

